

FINLANDIYA TA'LIM TIZIMINING O'ZIGA XOS IJTIMOIIY- FALSAFIY TAHLILI

Egamberdiyev Quvonchbek Nurgali o'g'li
O'zbekiston – Finlandiya pedagogika instituti assistenti

Annotatsiya: Maqolamizda Finlandiya ta'lim tizimining o'ziga xos jihatlari haqida so'z yuritilgan. Aynan qanday omillar tufayli Finlandiya dunyoning eng etakchi ta'lim tizimiga ega bo'lganligiga alohida urg'u berilgan.

Kalit so'zlar: Fin ta'lim tizimi, bepul ta'lim tizimi, boshlang'ich va o'rta maktab, litsey, kasb-hunar maktabi, kirish imtihonlarining shaffofligi.

A SPECIFIC SOCIO - PHILOSOPHICAL ANALYSIS OF THE FINNISH EDUCATION SYSTEM

Annotation: our article deals with specific aspects of the Finnish education system. It is precisely because of what factors that particular emphasis is placed on Finland having the world's leading educational system.

Keywords: Finnish education system, free education system, elementary and secondary school, Lyceum, vocational school, transparency of entrance exams.

Finlandiya ta'lim tizimi butun dunyoda katta obro'ga ega. Finlandiya ta'lim tizimining o'ziga xos farq qiluvchi xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- bepul ta'lim;
- har bir bola va o'smir ta'lim ta'lim olish huquqiga ega va maktabga borishga majbur;
- o'quv rejasining yagona milliy asoslari;
- ta'lim faoliyatini tashkillashtirish va boshqarish vazifalarini mahalliy darajaga o'tkazish;
- o'qituvchilarning malakasi va kompetensiyasiga bo'lgan ishonchning yuqori darajasi;
- o'quv jarayonini moslashuvchan ravishda tashkillashtirish imkoniyati;
- butun mamlakat o'rta maktablaridagi ta'lim o'zlashtirish darjasining yuqoriligi.

Finlandiyada yashovchi barcha bolalar va yoshlarga, ularning yashash joyi, jinsi, ijtimoiy-iqtisodiy ahvoli va madaniy qadriyatlaridan qat'iy nazar ta'lim olishni taklif qiluvchi ta'lim berish sifati, ta'lim sohasining poydevor toshi bo'lib xizmat qiladi.²⁷ Ta'lim tizimini boshqarish masalalari hukumat tomonidan munitsipalitetlar darajasida taqsimlangan, lekin maktablarning o'quv rejalari davlat tomonidan belgilangan asoslar bo'yicha bo'lishi kerak. Bularning barchasi turli hududlarning xususiyatlarini inobarga olgan holda, ham qishloqlarda, ham shaharlarda ta'lim berish sifatining mamlakat bo'yicha yuqori bo'lishiga imkon beradi. O'rta maktablarni bitirayotgan o'quvchilar uchun davlat bitiruv imtihoni o'tkazilmaydi, shuningdek maktablar bo'yicha o'zlashtirish natijalari va baholari ham chop etilmaydi. Maktab va o'quvchilar o'rta maktabni bitirish yakunlariga baho berishning davlat normativ tavsiyalari bo'yicha ish

²⁷Ilkka Taipale – Finlandiyaning 100 ta ijtimoiyinnovatsiyasi. Toshkent – 2019-yil

tutadilar. Ta’lim muassasasiga kirish va baholash jarayoni o‘z shaffofligi, teng huquqliligi va abituriyentning qaysi maktabni bitirganligiga bog‘liq bo‘lmaganligi bilan tavsiflanadi, chunki baholash omillari aniq va batafsil ravishda yozib qoldirilgan va butun mamlakat uchun yagonadir.

Finlandiyada o‘rta maktabni bitirgan har bir o‘quvchi, o‘zi istagan holda har qanday darajasi yuqoriroq ta’lim muassasasiga hujjat topshirishi va kirishga harakat qilishi mumkin. Ta’lim olish bepuldir. O‘qishga qabul qilish baholar asosida olib boriladi, tanish-bilish, pul yoki ertaroq hujjat topshirishni hech qanday ahamiyati yo‘q.

Finlandiyada boshlang‘ich o‘rta maktabni bitirgandan so‘ng ta’lim olishni davom ettirish mumkin. O‘rta maktab bitiruvchilarining deyarli 92 foizi darhol litsey yoki kasb-hunar kollejlariga hujjat topshiradilar.²⁸ Litsey yoki kasb-hunar kollejida olinadigan ikkinchi bosqich ta’limi, o‘quvchini keyinchalik Finlandiya yoki chet eldagi oliy o‘quv yurtiga kirishga tayyorlaydi. O‘rta maktabni bitirgandan keyin ta’lim olishni davom ettirmaslikka qaror qilganlar uchun, bepul ta’limning boshqa muqobil turlari taklif qilinadi.

Finlandiyadagi kasb-hunar ta’limi o‘zining yuqori sifatli bilan ajralib turadi va hunarga ega bo‘lish uchun bepul imkoniyat yaratadi. Kasb-hunar ta’lim dasturi ham nazariy, ham amaliy o‘qitishni o‘z ichiga oladi. Kasb-hunar kollejlarining ko‘pchilik bitiruvchilari darhol mehnat faoliyatini boshlaydilar.

Umumiy ta’lim xususiyatlariga ega bo‘lgan litsey ta’limini boshlang‘ich o‘rta maktab bitiruvchilarining taxminan yarmi tanlaydi va litsey tamomlagandan so‘ng davlat imtihonlarini topshiradilar. Litseydagi ta’lim bepuldir. O‘qitish o‘quvchining o‘zlashtirish qobiliyatlariga asoslangan holda 2 yildan 4 yilgacha davom etadi. Milliy umumta’lim o‘quv rejasi majburiy predmetlar shakliga ega. Bundan tashqari, o‘quvchi o‘z xohishi bo‘yicha bir qator predmetlarni litsey o‘qitish kursini bajarish uchun tanlaydi.

Ikkinchi bosqich ta’limi diplomini olgandan so‘ng, o‘quvchi oliy o‘quv yuritda ta’lim olishni davom ettirishi va universitet yoki oliy kasb-hunar ta’lim muassasasiga hujjat topshirishi mumkin. Kirish imtihonidan muvaffaqiyatli ravishda o‘tgan talaba, oliy ta’limning ikki bosqichli kursini olish huquqiga ega va bakalavr unvoniga ega bo‘lishi, yoki yanada uzoqroqqa ketishi ketib, qo‘shimcha kirish imtihonini talab qilmaydigan magistr unvoniga ham ega bo‘lishi mumkin. Ta’lim olish va bitiruv imtihonlari bepuldir. Ta’lim olishning bepulligi, Finlandiya oliy ta’lim muassasalarining boshqa davlatlarning talabalari uchun jozibador bo‘lishining muhim omilidir. Finlandiya ta’lim tizimining asosiga ham iqtidorli, ham harakatchan, ham boshqalarning ko‘magiga muhtoj bo‘lgan barcha o‘quvchilarga istisno qilmagan holda, ta’lim darajasini yuksaltirishning bepul turlarini taklif qilish g‘oyasi kiritilgan. Finlandiyada ta’lim olishning bepulligi, ta’lim tizimining teng huquqli va adolatli bo‘lishini ta’minlab bermoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Ikka Taypale – Finlandiyaning 100 ta ijtimoiy innovatsiyasi. Toshkent – 2019-yil

²⁸Ibragimov Sh. – Finlandiya va O‘zbekistonda ta’lim tizimini sifatini solishtirma tahlili. Toshkent – 2002-yil

2. Ibragimov Sh. – Finlandiya va O‘zbekistonda ta’lim tizimini sifatini solishtirma tahlili. Toshkent – 2002-yil
3. Intenet ma’lumotlari.